

Шипунова О.В., Єльнікова Ю.В. Місце державного фінансового контролю в загальній системі контролю // Матеріали за 7-а міжнародна практична конференція, «Ключові проблеми в сучасній науці», 2011 г. Том 4. Економіка. Софія. «Бял ГРАД-БГ» ООД.– С. 66-70

Шипунова Ольга Володимирівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми.

Єльнікова Юлія Василівна – студентка 5 курсу (магістр) денної форми навчання обліково-фінансового факультету Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України».

МІСЦЕ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ

На сьогоднішній день можна зробити висновок, що за роки реформ, здійснених в Україні, не вдалося створити ефективної і раціональної системи державного фінансового контролю. Дана ситуація породжена нерозумінням представниками державних органів змістовного наповнення поняття «фінансовий контроль», функцій його, а також елементів системи даної категорії (предмет, об'єкт, суб'єкт). В зв'язку з цим, актуальними є питання, пов'язані з формуванням в нашій країні ефективного державного фінансового контролю, який би функціонував як цілісна система. Адже раціонально організована система державного фінансового контролю сприяє забезпеченню економічної безпеки України, суттєвому поліпшенню стану фінансово-бюджетної дисципліни, скороченню сфери та обсягів фінансових порушень, надходженню до бюджету в повному обсязі податків, зборів та обов'язкових платежів, підвищенню відповідальності у фінансово-економічній сфері тощо.

Проблеми фінансового контролю досліджували багато відомих вітчизняних і зарубіжних вчених: Базась М. Ф. [0], Василик О. Д. [0], Савченко Л. А. [0], Стефанюк І. Б. [0] та інші. У публікаціях цих вчених висвітлено економічні категорії, пов'язані з даною темою, проблемні аспекти класифікації видів фінансового контролю тощо. Проте жодний з них, на нашу думку, не представив державний фінансовий контроль як систему, яка являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів.

Державний фінансовий контроль є однією із завершальних стадій процесу управління фінансами і одночасно - необхідною умовою забезпечення ефективності управління фінансовими відносинами в цілому. Особливе місце цього виду контролю в загальній системі управління суспільними процесами зумовлюється його специфікою, що є проявом контрольної функції самих фінансів. В зв'язку з цим, притаманна фінансам здатність виражати специфічну сторону виробничо-господарської діяльності в будь-якій сфері, трансформує фінансовий контроль на всеохоплюючий і всеосяжний процес [0]. Отже, державний фінансовий контроль являє собою важливий інструмент забезпечення законності та доцільності здійснюваної фінансової діяльності.

При цьому відзначимо, що для створення стабільної та ефективної системи державного фінансового контролю, необхідною умовою є визначення елементів такої системи, основної її мети та функції.

Перш за все звернемо увагу на те, що на сьогодні не існує єдиного трактування даної категорії як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців

При цьому неоднозначність трактування поняття фінансового контролю науковцями дає привід для того, щоб звернутися до законодавчих документів, які б могли узгодити погляди на дане питання. Здійснивши аналіз нормативної бази стосовно трактування даної дефініції і регламентації діяльності органів під проведення державного фінансового контролю, ми дійшли висновку, що дана сфера контролю на сьогодні залишається законодавчо неврегульованою. Внаслідок недосконалості та суперечливості чинного законодавства і нормативно-правових актів, які дають змогу по-різному трактувати та розцінювати фінансові операції, показники

господарської та бюджетної діяльності, а також надто низького рівня належного попереднього та поточного контролю як з боку органів управління, так і розпорядників бюджетних коштів усіх рівнів.

Проблема правової неврегульованості фінансового контролю і державного зокрема породжена наступними чинниками:

- нечіткістю понятійного оформлення категоріальної системи, що призводить до неоднозначного, а іноді неправильного тлумачення правових норм;
- неузгодженістю між собою нормативно-правових актів;
- невідповідністю реальності часини нормативно-правових актів [0].

Проаналізувавши трактування даної категорії як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, ми прийшли до висновку, що більш вірним буде трактувати дану категорію як процес дослідження господарських операцій підконтрольних об'єктів, їх зіставлення зі встановленими нормами, стандартами та правилами, виявлення відхилень та вжиття заходів для усунення наслідків порушень і попередження їх виникнення у майбутньому [6].

Отже, згідно з визначенням «державний фінансовий контроль» метою його є:

- перевірка дотримання регламентованих правових норм, які встановлюють порядок використання підконтрольними об'єктами фінансових ресурсів держави;
- забезпечення процесу управління з боку державних органів достовірною інформацією про діяльність суб'єктів господарювання, раціональність використання ним фінансових ресурсів держави, дотримання ним норм чинного законодавства;
- виявлення та блокування відхилень від прийнятих стандартів, норм і правил ведення фінансово-господарської діяльності, що перешкоджають формуванню, цільовому та ефективному використанню фінансових ресурсів держави;
- розроблення і впровадження заходів щодо попередження порушень фінансово-господарської дисципліни у майбутньому.

В зв'язку з вище зазначеним, на нашу думку, до переліку функцій державного фінансового контролю слід віднести наступні:

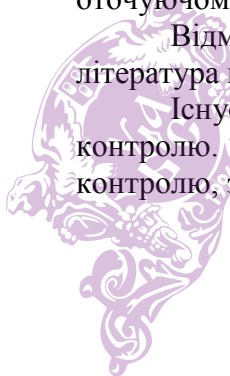
- пізнавальна: виявлення причин та доведення фактів, які негативно впливають на функціонування системи управління та упорядкування адміністративних відносин;
- інформаційно-аналітична;
- профілактично-запобіжна: виявлення фактів порушення законодавства та сприяння ліквідації явищ, які породжують безгосподарність підприємств та недотримання вимог чинних нормативних документів у майбутньому);
- мобілізуючо-стабілізуюча: при здійсненні контролю виявляють і недоліки, і позитивне у діяльності підприємств, які як позитивний досвід можуть використовуватись на інших підприємствах);
- культурна (виховання ощадливості при витрачанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів);
- правоохоронна;
- виховна [0, 0].

Згідно з наведеним вище визначенням і зазначеними функціями та метою окреслимо суб'єкт, об'єкт, предмет як основних елементів системи державного фінансового контролю.

Так, суб'єкт контролю – юридична або фізична особа, яка спрямовує контрольні дії на власну діяльність або на діяльність іншої юридичної чи фізичної особи (осіб), що перебувають в оточуючому господарському середовищі [0].

Відмітимо, що на сьогоднішній день ні нормативно-правові акти, ні навчальна чи наукова література не містять чіткого і повного переліку суб'єктів державного фінансового контролю.

Існує досить велика кількість ознак для класифікації суб'єктів державного фінансового контролю. Найбільш поширеними класифікаційними ознаками є: за видами фінансового контролю, за ознакою ініціювання контролю та ознакою здійснення контролю.

В результаті проведеного дослідження, на нашу думку, більш повною, логічною та адекватною реальності є класифікація, запропонована Савченком Л. А. Згідно з його науковими розробками суб'єктів державного фінансового контролю необхідно поділяти на:

- суб'єкти, що здійснюють фінансовий: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та інші державні органи, органи місцевого самоврядування, які поряд з виконанням інших функцій наділені контрольними повноваженнями. Для цих суб'єктів контроль на функція у фінансовій сфері є другорядною;

- контролюючі суб'єкти: Рахункова палата, органи державної податкової служби України, Національний банк України, Державна митна служба України, Державне казначейство України, Державна контрольно-ревізійна служба України, Аудиторська палата України, Державний комітет фінансового моніторингу, інші державні органи [0].

Об'єктом же державного фінансового контролю є реальна фінансова діяльність учасника щодо здійснення дій, передбачених фінансовим законодавством.

В свою чергу, під предметом фінансового контролю необхідно розуміти встановлені фінансовим законодавством фінансові показники діяльності підконтрольних органів [0].

Проаналізувавши трактування категорії «державний фінансовий контроль» як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, а також визначивши його суб'єкти, об'єкти, основні функції, можна зробити висновок, що державний фінансовий контроль слід трактувати як діяльність, яка здійснюється органами державної влади і місцевого самоврядування по забезпеченню законності, фінансової дисципліни і доцільності при мобілізації, розподілі і використанні грошових коштів і зв'язаних з цим матеріальних цінностей з метою оцінки економічної ефективності діяльності, виявлення і блокування в ній відхилень, що перешкоджають законному і раціональному використанню майна і коштів, задоволенню державних інтересів і потреб та управління економікою.

Окреслення нами кола суб'єктів, сфер дії та мети здійснення державного фінансового контролю сприятиме його ефективній та раціональній організації на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базась, М. Ф. Методика та організація фінансового контролю [Текст] : підручник для студ. вищ. навч. закл. – К. : МАУП. - 2004. - 440 с. - ISBN : 966 - 608 - 501 - 1.
2. Василик, О. Д. Теорія фінансів [Текст] : підручник / Василик О. Д. - К. : НІОС. - 2000. - 416 с. Жураковський де Сас, Т. Б. Проблеми детермінації державного фінансового контролю в сучасних умовах [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2009_2/doc.../Zhurakovskyy.pdf. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Савченко, Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні [Текст] : дис. доктора юридичних наук : 12.00.07 / Савченко Леся Анатоліївна. - Ірпінь, 2002. - 454 с.
5. Стефанюк, І. Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи [Текст] / І. Б. Стефанюк // Фінанси України. - 2009. - № 11. - С. 12 - 19.
6. Шашкевич, О. Л. Етимологія, сутність та призначення державного фінансового контролю [Електронний ресурс] - Режим доступу: [www.nbuv.gov.ua / portal / natural / Vnulp / Management/2009_647/94.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2009_647/94.pdf). - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

